

PLAV!

PŘEKLADATELÉ LITERÁTI AUTOŘI VYKLADAČI

PÁTEK 7.1.2005

č. 24

Indická cesta

První překladatelský večer roku 2005 je věnován tvorbě indických autorů. Všechny níže uvedené překlady jsou z pera Dušana Zbavitele a jedná se o básnickou tvorbu Rabíndranátha Thákura a prózu neznámého vypravěče.

Jak si copatý mnich vyprosil, co chtěl i nechtěl

*Ten, kdo plní předsevzetí
podle svojí vlastní hlavy
jako mnich, co bral si třtinu,
nedočká se mnoho slávy.*

Ve vesnici Mallánace byl copatý mnich jménem Nihsanga. Byl už pokročilého věku, a protože usiloval o to, aby žil podle řádu, nebral si nic, co patřilo jinému, nebylo-li mu to darováno. Když se jednou potloukal mimo obec, uviděl kdesi na poli s cukrovou třtinou šťavnaté stvolky, a jelikož si je chtěl vzít, oslovil kvůli dovození pole: „Hej, pole, můžu si vzít tři čtyři stvolky cukrové třtiny?“ A sám si na to hned odpověděl: „Vezmi si jich třeba pět nebo šest!“ Takto si sám udělil povolení, sebral pět či šest stvolů a odešel. Dělal to tak dlouho, až to zjistil majitel. „Co za darebáka mi odnáší z mého pole cukrovou třtinu? Schovám se tu dnes a uvidím,“ pomyslí si, ukryl se a čekal. Když pak copatec dělal co obvykle, majitel vylezl z úkrytu a hlasitě vykřikl. Tu pravil mnich: „Nehněvej se, prosím tě, nehněvej se! Než jsem si tu cukrovou třtinu vzal, vždycky jsem si napřed vyžádal povolení.“ „Jak?“ zeptal se majitel a mnich mu ten způsob předvedl. Nato boháč rozpálený hněvem copatce pevně svázal, přitáhl ho ke studni a zeptal se: „Hej, studno, pověz – můžu ho tříkrát nebo čtyřikrát namočit?“ „Namoč ho třeba pětkrát nebo šestkrát!“ odpověděl si sám, pořádně chudáka vymáchal a propustil ho s ponaučením: „Už to nikdy nedělej!“

V rekonvalescenci

V dálce zvoní zvony.
Mnohomluvná vychloubáčnost města
dozněla v duši,
před zrakem zjevil se najednou obraz ztopený v slunci,
zapadlý v příkopu životní cesty.

Do dálky vine se polní cesta s korálky vesnic
až k břehu řeky.
Pod starým stromem
čekají lidé na převoz
s košíky nákupů po boku

. V plechových boudách
voní řady džbánů s cukrovou šťávou –
mlsní psi z vesnice dorážejí,
slétla se hejna much.
Na cestě vůz
s nákladem juty;
po jednom snášejí pytle, s křikem je váží
na dvoře překupníka.
Vypřáhnutí voli
spásají trávu na zeleném lemu cesty,
oháňky bičují záda.
Hromady hořčičných zrn
čekají na místo na sýpce.
Ke ghátu přijely rybářské čluny,
rybářky stojí tu s koši na ramenou.
Nad hlavou přeletěl jestřáb.
Obchodní čluny kotví u svahu břehu.
Plavec váže sítě na vyhřáté slámě,
na druhém břehu brodí se sedlák
přes pole rýže, drže se šíje svého býka.
Opodál nad vrcholky lesa třpytí se
věžička chrámu v paprscích ranního slunce.
Za neviditelnou hranicí polí
vlak slabě a stále slaběji
vkresluje paprsek zvuku do srdce větru,
vleče za sebou kouř
jak dlouhý prapor vítězství nad dálkou.
A znovu vzpomínka – ne, nic to nebylo –
je to už dávno –
bylo po půlnoci,
člun zůstal uvázan u břehu Gangy.
Voda se třpytila v měsíčním svitu,
hustý stín lemoval okraje nehybných lesů,
jen kdesi za stromy prosvitlo světlo.
Náhle jsem procitl.
K oněmlé noční obloze
zvedl se zpěv mladého hrdla,
v proudu odlivu mihla se kolem drobounká loďka
a v mžiku zmizela.
Ozvěna chvěla se v strnulých lesích na obou březích;
pak tichá paní Noc s amuletem měsíce na hrudi
zas tichem ovládla své sídlo spánku.
Západní břeh řeky, obydlí na konci města.
Protáhlý ostrov
prázdnou hovoří k prázdnotě oblohy.
Tu a tam pasou se krávy na poli sklizené úrody;
rolníkův synek s kusem klacku v ruce zahání kozy
od dlouhých šlahounů tykví.
Vesnická žena vrací se sama
z cesty za kořínky s košem na ramenou.
Ve velké dálce po čáře břehu
vlekou se těžce
shrbená záda plavců, táhnoucích lana.
A dlouho zas ani stopy po životě na vodě i souši.
V zarostlé sousední zahradě čámpový strom.
Prastarý nímovník
vznešeně rozkládá hluboký, vážný stín –
v noci se promění v útulek ptáků.

Proud vody, čerpané ze studny,
celý den zurčí v kanálech,
aby dal život kukuřičným polím.
Ruce děvečky s mosaznými náramky
drtí zrní v mlýnku.
Poledne opřádá monotonní zvuk.

Vše, co jsem viděl i slyšel na cestách,
všechny ty dojmy prchavých chvil,
ukryté za mezí krajiny vědomí,
procitly dnes v mojí myslí.
To bolest z nutnosti dát sbohem životu
promítá za zvuků vzdálených zvonů
všechny ty zasuté obrázky.

1941

Z Tantrakhájiky

V kterém si kraji se velký světec vykoupal v řece Ganze a pak si začal vyplachovat ústa. Tu mu najednou padla na dlaň malá myška, kterou upustil ze spárů sokol. I položil ji světec ke kořenům banijánového strmu, znovu se očistil koupelí a vydal se na cestu k domovu. Vzpomněl si však na myšku a pomyslel si: „Bylo to ode mne kruté, že jsem opustil malou myšku, která nemá otce ani matku.“ Rozvážil si to, vrátil se zpátky, proměnil silou své askeze myš v dívku, odvedl ji domů a předal své bezdětné manželce se slovy: „Má drahá, pečlivě ji vychovej!“

Když pak dívka dosáhla časem dvanáctého roku věku, začal světec pomýšlet na její provdání. Neboť:

*Dívka, jež je dospělá a
v domě otce neprovdána,
jako nedotknutelná je
všemi lidmi pomlouvána.*

„Provdám ji za někoho jí podobného. Protože bylo řečeno:

*Lidé sobě rovní rodem
a též rovní sobě jměním,
tací at se spolu žení -
ne hubená s vykrmeným.“*

Když to takto uvážil, zavolal si vznešené Slunce a řekl mu: „Ožeň se s touto mojí dcerou!“ Onen ochránce světa a svědek veškerého konání však odvětil: „Vznešený pane, mraky jsou mocnější než já. Neboť i když vyjdu na oblohu, někdy mě zakryjí.“ Po těchto jeho slovech si světec zavolal Mrak a pravil mu: „Vezmi si mou dceru za ženu!“ Mrak odpověděl: „Vítr má víc síly než my, protože nás rozhání sem a tam do všech světových stran.“ I zavolal si světec Vítr: „Přijmi mou dceru za manželku!“ Vítr ale pravil: „Vznešený pane, hory jsou mocnější než já, neboť s nimi nedokáži pohnout ani o píď.“ Nato si světec zavolal Horu a přikázal jí: „Ožeň se s mou dcerou.“ Hora však odvětila: „Jistěže nám říkají nehybné, ake myši námi procházejí natisíckrát. Provrtávají nás sem i tam stovkami děr.“

Když to světec vyslechl, zavolal si myšáka a pravil mu: „Vezmi si mou dceru!“ Myšák odpověděl: „To je těžké - jak by se ta dívka dostala do mé díry?“ „To je pravda,“ uznal to velký světec a silou své askeze vrátil myšce její původní podobu.

Sladký prach země

Sladký je tento ráj, sladký prach země –
tu mantru zvedl jsem do svého srdce,
poselství plného života.
A nikdy neztrpkla sladkost
úlomků pravdy, které jsem
den za dnem dostával darem.
Proto ta mantra, proto to veliké poselství
zazní i na tom nejzazším okraji smrti –
popře mé ztráty a nitro rozzvučí radostí.
Až budu odcházet, naposled dotknu se země
a řeknu: Zrníčkem tvého prachu
pomazal jsem si čelo;
za clonou přízraků nečasu
spatřil jsem věčné tvé světlo.
Do tvého prachu vtiskla se radostná podoba pravdy,
proto teď k němu v pozdravu skláním svou hlavu.

1941

Z Dvaatřiceti povídek trůnu

Je město jménem Udždžajiní, které je plné všemožných pokladů a svými přednostmi překonává i sídlo boha Višnu. Tam byl králem Bhartrhari, jehož pár lotosových nohou zrudnul od rumělky z pěšinky ve vlasech žen všech vazalů, které před ním skláněly hlavy až k zemi. Bhartrhari byl zběhlý ve všech uměních a znalý všech naučných knih. Jeho manželka Anangaséna pak vítězila svou krásou, půvabem a jinými přednostmi i nad nebeskými vílami.

V tomto městě žil jakýsi bráhman, který ovládl všechny nauky, zejména nauku o kouzelných zaříkadlech, ale byl chudý. Mantrami si získal přízeň Paní světa Párvatí a ta mu uspokojena řekla: „Bráhmane, zvol si nějaké přání!“ Bráhman pravil: „Bohyně, jsi-li mi milostivě nakloněna, zbav mě stárnutí a smrti! I dala mu bohyně zázračný plod se slovy: „Až sníš toto ovoce, synu, budeš zbaven stárnutí a smrti.“ Bráhman vzal plod, vrátil se zpět do svého obydlí, vykoupal se, uctil božstva, ale když už se chystal ovoce sníst, zrodila se v jeho mysli tato myšlenka: „Co teď? Pořád jsem ještě chudák. Komu tím budu prospěšný, stanu-li se nesmrtelným? I když zůstanu dlouho naživu, budu muset nadále chodit po žebrotě. Zato člověku, který prospívá druhým, je i krátký život ku prospěchu. Neboť bylo řečeno:

*Ten je živ, kdo svým životem
pomáhá žít také jiným.
Jen volavka vlastní břicho
zobákem si plní líným.*

Proto dám tento plod králi a on, zbaven stárnutí a smrti, bude ochraňovat spravedlivě všechny čtyři stavy.“

Nato vzal ovoce, šel za králem, požehnal mu, předal mu onen plod a řekl: „Králi, až sníš tento nevidaný plod, který jsem získal z milosti božstva, zbavíš se stárnutí a smrti.“ Král vzal ovoce, bohatě bráhmana obdaroval a propustil ho. Potom však začal uvažovat: „Sněžením tohoto plodu se uchráním před stárnutím a smrtí. Já však velice miluji Anangasénu a ona zemře, dokud budu ještě naživu. Nedokázal bych snést zármutek způsobený odloučením od ní. Proto dám tento plod Anangaséně, která je mi dražší než vlastní

život.“ S touto myšlenkou si zavolal Anangasénu a ovoce jí dal. Anangaséně byl však nejdražší jakýsi stájník, a když si to promyslela, dala plod jemu. Onomu stájníkovi byla zase nejdražší jistá služka a on dal ovoce jí. Služka pak milovala pastýře a předala plod jemu. Ten zase choval velikou lásku ke sběračce kravského trusu a té také plod daroval.

Sběračka trusu nasbírala venku mimo město kravince, posadila si koš s trusem na hlavu a nahoru položila onen plod. Když však kráčela po královské cestě, uviděl na její hlavě onen plod ležící na kravském trusu král Bhartrhari, který jel právě s princem na lov, vzal plod do ruky, otočil se jel domů. Potom si zavolal onoho bráhmana a zeptal se ho: „Bráhmane, je ještě jiný plod podobný tomu, který jsi mi dal?“ Bráhman odpověděl: „Pane, byl to zázračný plod, který jsem získal z milosti bohyně. Podobný na světě není.“ Král však pravil: „A co když jsem takové ovoce viděl?“ Bráhman se ho otázal: „Snědl jsi ono ovoce?“ „Já jsem je nesnědl,“ přiznal král, „ale dal jsem je své Anangaséně, která je mi dražší než vlastní život.“ Bráhman navrhl: „Zeptej se jí tedy, zda ten plod snědla.“ I zavolal si král Anangasénu a zeptal se jí na to. Odvětila mu: „Ten plod jsem dala stájníkovi.“ Zavolali tedy i jeho a on na králův dotaz přiznal, že dal ovoce služce. Služka řekla, že je dala pastýřovi, a pastýř, že je daroval sběračce kravského trusu.

Král tomu uvěřil, upadl do nejhlubšího zármutku a přednesl verše:

*„Nadarmo klamou se zmámení muži falešnou představou
o kráse, mládí a lásce;
bůh Káma dělá si se srdcem krasavic s prohnutým
obočím,
co se mu zachce.
Žena nemusí znát kouzla,
vědu ani zaříkadla,
a dosáhne, aby hlava
mudrce jí k nohám padla.
Kam kůň skočí, kdy kde zahřmí,
co se děje v mysli ženy –
to bůh neví, natož člověk
nedostatky obtížený.“*

Nato se Bhartrhari uchýlil k askezi, předal vládu svému synovi a sám odešel do lesů.

Záznam

Tam kdesi v dálce les na pažích vztyčených
do výše zvedá mladičkou, bledou modř oblohy
a vlastní zeleň nabízí mlčky za oběť.
Jinošské lednové slunce rozstřelo po zemi
různými směry průsvitné roucho světla.
Zapsal jsem ten obraz,
dřív než jej lhostejný malíř smaže zas z plátna.

1941

Z Dolu d mant  vypr v n 

Ve městě Hariv se bydlel m stsk  bráhman jménem Nárájana. Jeho manželka se jmenovala Gun , to jest Ctnostn , ale byla to nev rnice a nádoba desetimilion   sko n ch lstí. Když jednou bráhman odešel do jiného kraje, obcovala ta žena s jist m mlad m muŹem a uŹivala si s ním rozkoŹ  nevázaného Źivota. Po dlouh  době se její choť vr t l dom  a ona mu p richystala vodu ke koupeli, p edloŹila mu jídlo a vŹemoŹn  mu prokazovala velkou oddanost. Jakmile vŹak nadešel večer, vymyslela si záminku, Źe si zajde do domu svého otce, posadila si sv  mal  děcko na bok a odebrala se do chr mu, kde si byla předtím domluvila schůzku se svým milencem, a pospíchala, aby se s ním pomilovala. Tam posadila svého chlapečka na zem, oddala se svým milovan m rozkoŹ m, ale byla tak zaslepena l skou, Źe při odchodu dom  sebrala ze zem  m sto svého dítěte, kter  tam sedělo, soŹku jakéhosi boha a s ní p iŹla rychle dom .

ManŹel se j  otázal: „Kde je n Ź syn a co je to za soŹku?“ Duchap torn  nev rnice mu odvětila: „KdyŹ jsi odcestoval, m j choti a pane, poklonila jsem se tomuto bohu a takto jsem se k němu modlila: ‚JestliŹe se p n mého Źivota vrátí dom , nebudu se s ním milovat, dokud se ti spolu nepoklon me a dokud t  společn  neuct me.‘ Takov  slib jsem sloŹila. A protoŹe je uŹ večer, chtěla jsem t  ušetřit cesty do vzdáleného chr mu, nechala jsem naŹe d t  zatím jako zástavu u chrámového kněze a přinesla jsem tuto soŹku sem. Pokloň se tedy před n  a ucti boha, abych mohla soŹku odnést zpátky a přinést odtamtud naŹeho syna.“ Po těchto jejich slovech bráhman ihned učinil, co mu řekla. Nev rnice pak sp eŹn  odnesla soŹku do chr mu, sebrala svého synka a vr t la se s ním dom . A bráhman Nárájana si pomyslel, jak velice ho miluje, a Źil s ní d l v manŹelsk m svazku.

Svět kv t 

Ve váze r Źe zeslábly st r m,
opadal lísteček za lístkem.
Ve světě kv t 
nespat iŹ rozkladu smrti,
poslední Źkleb nevtiskne Źivotu oŹklivou pečeť.
Kv t, jenŹ je dluŹn kem zem ,
nikdy ji sv m z Źt m neznečistí,
v kráse a vůni j  vrací uvadl  zůstatky.
Výčitky není v tom podání,
jen smutek z odchodu.
KdyŹ oba stanou si tv r  v tv r 
v prvním dnu zrozen  i ve dnu smrti,
jako kdyŹ na konci dne pohledy vymění
v chodn  hora se západní horou –
v pokorn  kr sn m závěru z r v  hrdosti.

1941

Otevřte dveře

Otevřte dveře,
ustupte z cesty modravé obloze,
ať vstoupí zvědavá vůně květin do mého nitra
a první záblesk bouře
roznítí žíly v celém mém těle.
Jsem živ, a proto nechte mě naslouchat
vzdávání díky v šumění listí –
ať toto jitro
pokryje celou mou duši svým vlastním šatem,
tak jako pokrývá prostory mladého obilí.
Mlčící hlasy
všech lásek, jichž se mi v životě dostalo,
slyším teď ve větru, v povětrí,
koupám se ve spršce jejich čistých vod.
A celou pravdivost života
vidím teď v jediném náhrdelníku
na hrudi modravé oblohy.

1941

O nakrmených špercích

Ve městě Makaráváse žil kupec jménem Sarana a ten měl sestru jménem Čandanašrí. Její manžel však upadl do bídy, a když její bratr pořádal svatbu svého syna, přišla proto do otcovského příbytku bez nádherné výzdoby těla rouchy, šperky a jinými příkrasami. Její sestry byly však velmi bohaté a dobře provdané, a tak měly na sobě šperky, jimž nebylo rovných. Proto jim také všichni poklonkovali, zatímco jí si sotva kdo vůbec povšimnul. Když to viděla, pomyslela si: „Bídne bohatství!“ A musela se vrátit do domu svého chotě, aniž jí vlastní bratr prokázal sebemenší poctu.

Z dopuštění osudu však doba její chudoby minula. Tehdy se konala svatba jejího druhého synovce. Tentokrát přišla Čandanašrí na slavnost docela jinak. Měla na sobě nejjemnější hedvábí, její předloktí byla ozdobena zlatými náramky, ústa měla plná betelu a všechny údy pomazány santalovou pastou. Na nohou jí vyzváněly nákotníčky, a šperky, jimiž byla ozdobena, byly z perel a vzácných drahokamů, vlasy měla pokryty květinami a ňadra zahalena hedvábným živůtkem. Když se takto dostavila na svatební slavnost, přikázal její bratr, aby jí podali ty nejlepší lahůdky, a prokazoval jí všemožně svou úctu. I pronesla tuto sloku:

*„Jez, náramku, šňůro perel
i ty, náušnice milá!
To vám pocty prokazují –
jen ve vás je moje síla.“*

Takto to opakovala několikrát a přikládala cukroví, sousta kořeněného jídla, vařené rýže a všechnu ostatní potravu ke svým náušnicím, náramkům a ostatním šperkům.

Přítomní se podívovali nad jejím jednáním, které nechápali, a vypytavali se jí, co to má znamenat. Ona jim pak vyprávěla od začátku do konce, co musela prožít při oné první svatbě a co prožila při té nynější. I haněli hosté jednání jejího bratra, ji však doprovázela při návratu do manželova domu jejích chvála.

U okna světa

Když tak sám usedám v nejzazším okně světa,
v blankytu obzorů obhlížím řeč jeho nekonečna.
Přichází světlo propletené stíny
a vlídná, přátelská zeleň vane z orosených stromů.

A v nitru zní mi:
není to daleko, není to příliš daleko. . .

Linie cesty slábně za stěnou západní hory.

Já sedím strnule u dveří hostince večera
a v dálce chvílemi zazáří
vrcholek chrámu poslední pouti.

Tam od bran zaznívá melodie závěru dne,
do jejíž mdloby mísí se všechno,
co bylo v životě krásné,
všechno, co dotklo se duše na dlouhé pouti
náznakem plnosti.

A v nitru zní mi:
Není to daleko, není to příliš daleko. . .

1941

Jak copatý mnich umřel

*Kdo je hloupý a poslouchá
jenom slova druhých lidí,
jako mnich, jenž lezl na strom,
leda výsměch za to sklídí.*

V Élákapuře žilo povícero copatých mnichů. Když se pak jednou přiblížila doba dešťů, jeden z nich jménem Dandaka se vypravil do lesa, aby si odtamtud přinesl kůl na podepření své chatrče. Tam uviděl na jednom stromě velice silnou větev a vylezl si nahoru, aby ji uřezal. Potom začal ten mnich uřezávat u kmene větev, na které sám seděl. V té chvíli šli právě po cestě jacísi pocestní, viděli, co dělá, a zavolali na něho: „Hej, mnichu, ty králi všech hlupáků, nesmíš takhle řezat větev, na které sedíš. Protože jestli to budeš takhle dělat, uřežeš tu větev, spadneš spolu s ní a zabiješ se.“ Po těchto slovech šli zase dál svou cestou.

Mnich však jejich radám nevěnoval žádnou pozornost, zůstal, kde byl, uřezal větev a ona spadla na zem. Také on samozřejmě spadl s ní a v duchu si pomyslel: „Ti pocestní museli být nějakí jasnovidci a mluvili pravdu. A když už se splnilo všechno, co řekli, určitě jsem i já mrtev.“ Nato zůstal onen mnich ležet na zemi jako mrtvola – nemluvil, nevstával a nedýchal. Lidé, kteří byli nablízku, se ho pokoušeli zvednout, ale on nevstal, a když na něho promluvili, neodpovídal. Tehdy oznámili lidé ostatním copatým mnichům: „Váš mnich Dandaka leží v lese jako mrtvý.“

Nato se u něho shromáždilo mnoho mnichů. A protože si mysleli, že Dandaka zemřel, odnášeli ho ke spálení. Když urazili kousek cesty, objevilo se před nimi rozcestí. Někteří pravili: „Musíme jít vlevo.“ Jiní zase tvrdili: „Ba ne – vpravo.“ A tak se všichni pohádali. Nikdo nebyl schopen jejich spor rozhodnout. Tehdy promluvil mnich, který ležel na márách: „Hej, nehádejte se! Dokud jsem byl ještě naživu, chodili jsme vždycky tou levou cestou.“ Nato pravili někteří: „Dandaka mluvil vždycky pravdu. Všechno, co kdy řekl, bylo pokaždé pravda. Půjdeme proto tou cestou vlevo.“ A všichni mnichové se vydali onou cestou.

Pocestní, kteří to slyšeli, jim řekli: „Hej, mniši, jste hrozní hlupáci! To chcete odnést a spálit tohoto člověka zaživa?“ Oni však odvětili: „Je mrtev.“ Pocestní tvrdili: „Nemůže být mrtev, když mluví.“ Nato složili máry na zem, zeptali se Dandaky, který na nich spočíval, a on jim vyprávěl všechno o jasnovidných schopnostech kolemjdoucích, když se byl napřed zapřisáhl, že bude mluvit pravdu. Nato tam zůstali mniši stát v pochybnostech a kolemjdoucí je jen s velkými obtížemi přemluvili, aby se vrátili po svých. I Dandaka vstal a šel domů a všichni se mu vysmáli.

Na břehu řeky Zapomnění

Když jsem se probudil
na břehu řeky Zapomnění,
tehdy jsem pochopil – tento náš svět
není jen sen.
V písmenech krve spatřil jsem
svou vlastní podobu
a v každém úderu
a v každé bolesti
poznal jsem sebe sama.
Pravda je tvrdá;
proto jsem miloval tvrdost –
ta nikdy nezklame.
Tento náš život je bolestné odříkání až do smrti –
a chceš-li získat strašnou cenu pravdy,
musíš dát smrti vše, co je její.

1941

Dušan Zbavitel

★ 7. 5. 1925 Košice (Slovensko)

Indolog, překladatel z bengálštiny, sanskrtu, páli, angličtiny a němčiny Maturoval 1943 ve Valašském Meziříčí, vystudoval indologii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy; 1948 získal titul PhDr., 1955 vědeckou hodnost CSc. a 1965 DrSc. Po vědecké aspirantuře na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy působil 1954-70 jako vědecký pracovník a vedoucí oddělení Jižní a jihovýchodní Asie v Orientálního ústavu v Praze. Poté, co byl nucen ústav opustit, věnoval se 1970-78 překladatelské a publicistické činnosti ve svobodném povolání. Od 1978 do odchodu do důchodu 1985 vyučoval bengálštinu a sanskrt na Jazykové škole v Praze. Externě přednášel na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy bengálštinu (1950-68) a staroindickou literaturu a hinduismus (od 1990). Napsal vědecké monografie z oboru bengálské literatury a jazyka, je autorem učebnic bengálštiny a sanskrtu, vydal několik cestopisů a populárně-vědeckých knih o indických kulturních dějinách a hinduismu. Překládá beletrii i populárně vědecké knihy, z angličtiny, bengálštiny (R. Thákur), páli a sanskrtu.

Překlady z angličtiny

Atlas univerzálních dějin židovského národa (Universal History of the Jewish Nation; LF, Praha, Victoria Publishing 1995)

Barrett, David V.: Sekty, kultury, alternativní náboženství (Sects, Cults and Alternative Religions; LF, Praha, Ivo Železný 1998)

-
- Brown, Dee: Mé srdce pohřbete u Wounded Knee (Bury My Heart at Wounded Knee; LF, Praha, Odeon 1970, [Dušan Zbavitel = Věra Štvoičková-Heroldová a Gita Zbavitelová]; Praha, Hynek 1998, [Dušan Zbavitel = Věra Štvoičková-Heroldová a Gita Zbavitelová])
- Coogan, Michael D.: Historie náboženství (World Religion; encyklopedie, Praha, Knižní klub - Balios 1999, + Gita Zbavitelová)
- Erskine Erskinová, Barbara: Žila jsem již před staletími (Lady of Hay; R, Praha, Brána - Knižní klub 1996, + Gita Zbavitelová)
- Few, Roger: Atlas panenských míst (The Atlas of Wild Places; LF, Praha, Knižní klub 1995)
- Harpur, James: Atlas posvátných míst (The Atlas of Sacred Places; LF, Praha, Knižní klub 1995)
- Herne, Eric: Ostrovy, lidé a strašidla (The haunted islands; LF, Praha, Orbis 1975)
- Humphrey Humphreyová, Caroline - Vitebsky, Piers: Posvátné stavby (Sacred Architecture; LF, Praha Knižní klub 1998)
- Christie Christieová, Agatha: Pověz mi, jak žijete (Tell Me How You Live; LF, Praha, Orbis 1977)
- Jógánanda, Paramahansa: Životopis jógina (Autobiography of a yogi; LF, Praha, Aquamarin 1996)
- Johnson, Gordon: Svět Indie (Cultural Atlas of India; LF, Praha, Knižní klub 1998, + Jiří Vacek)
- Judaismus od A do Z (Judaismus from A to Z; LF, Praha, Sefer 1992, + Gita Zbavitelová)
- Kipling, Rudyard: Od moře k moři (From Sea to Sea; PP, Praha, Orbis 1974; Praha, Ivo Železný 1995)
- Küng, Hans - Stietencron, Heinrich von: Křesťanství a hinduismus (Christianity and Hinduism; LF, Praha, Vyšehrad 1997, + J. Hoblík; Praha, Vyšehrad 1998)
- Lawick, Hugo van: Štěně Solo (The Story of an African Wild Dog; R, Praha, Panorama 1980, + Gita Zbavitelová)
- Lowenstein, Tom: Buddhova vize (The vision of Buddha; Praha, Knižní klub 1997)
- Murphy Murphyová, Dervla: Panenská země (The Waiting Land. A Spell in Nepal; LF, Praha, Orbis 1970)
- Newman, Ja'akov - Sivan, Gavri'el: Judaismus od A do Z (Judaism from A to Z; encyklopedie, Praha, Sefer 1992, + Gita Zbavitelová)
- Parker, John: Královna (The Queen; LF, Praha, Ivo Železný 1996)
- Porter, J. R.: Ilustrovaný průvodce k Bibli (The Illustrated Guide to the Bible; LF, Bratislava, Perfekt 1997)
- Read, Piers Paul: A třetího dne... (On the Third Day; R, Praha, Academia 1996)
- Read, Piers Paul: Zlom života (A Married Man; R, Praha, Academia 1997)
- Renault Renaultová, Mary: Alexandr Veliký (The Nature of Alexander; R, Praha, Brána 1996, + Gita Zbavitelová)
- Renault Renaultová, Mary: Apollónova maska (The Mask of Apollo; R, Praha, Brána 1996)
- Rinpoče, Sogjal: Tibetská kniha o životě a smrti (The Tibetan book of living and dying; LF, Praha, Pragma - Knižní klub 1996)
- Sacks, Oliver: Na čem si stojím... (A Leg to Stand On; LF, Praha, Makropulos 1997)

Segal, Erich: Gentlemani z Harvardu (The Class; R, Praha, Knižní klub 1996)

Segal, Erich: Víra a láska (Acts of Faith; R, Praha, Knižní klub 1993, Praha, Lucka 1997, + Gita Zbavitelová)

Thákur, Rabíndranáth: Dárek z lásky (Lovers Gift; BB, in: Zahradník Dárek z lásky, Praha, Mladá fronta 1999)

Thákur, Rabíndranáth: Gítáňdžali (Gitanjali; BB, Praha, Lyra Pragensis 1973)

Thákur, Rabíndranáth: Zahradník (The Gardener; BB, Praha, SN-KLU 1964; in: Zahradník Dárek z lásky, Praha, Mladá fronta 1999)

Thera, Nyanasatta: Základy buddhismu (The principles of Buddhism; LF, Praha, Alternativa 1992)

Vincent Vincentová, Mary - Stradling, Robert A.: Kulturní atlas Španělska a Portugalska (Cultural Atlas of Spain and Portugal; kulturní cestopis, Praha, Knižní klub 1997, + Gita Zbavitelová)

Westwood Westwoodová, Jennifer: Atlas záhadných míst (The Atlas of Mysterious Places; LF, Praha Knižní klub 1994)

Wilson, Colin: Místa, kde se lidé setkávají s bohy (The Atlas of Holy Places and Sacred Sites; LF, Praha, Knižní klub 1998)

Překlady z bengálštiny

Bandjopádhjáj, Mánik: Plavec na řece Padmě (Padmánadír má-džhi; R, Praha, Československý spisovatel 1954)

Bandjopádhjáj, Mánik: Tanec loutek (Putulnáčer itikathá; R, Praha, SNKLU 1964)

Banerdži, Bibhútibhúšan: Píseň o cestě (Pather páňčálí; R, Praha, Mladá fronta 1978)

Basu, Samareš: Pouť za nektarem nesmrtelnosti (Amritakumbher sandháne; R, Praha, Odeon 1982)

Bengálské milostné balady (VB, Praha, SNKLHU 1956)

Bhattáčárja, Sukánta: Písně hladu a revoluce (VB, Praha Mladá fronta 1953)

Gangopádhjáj, Nárájan: Vzdušné zámky (R, Praha, Odeon 1967)

Ishák, Ábu: Začarovaný dům (Súrdžadíghal bári; R, Praha, SN-KLU 1962)

Odpor. Výbor z bengálských povídek (VP, Praha, Československý spisovatel 1951, + A. Majumdar)

Povídky z Indie (VP, Praha, Odeon 1985, + další překladatelé)

Thákur, Rabíndranáth: Básně a veršovaná dramata (VB, VD, Praha, SNKLHU 1958, + Vincenc Lesný)

Thákur, Rabíndranáth: Duch svobody. Myšlenky, úvahy, vzpomínky (výbor, Praha, Vyšehrad 1995)

Thákur, Rabíndranáth: Dvě sestry (in: Gora Dvě sestry, Praha, SN-KLHU 1959)

Thákur, Rabíndranáth: Gora (Gorá; R, in: Gora Dvě sestry, Praha, SNKLHU 1959)

Thákur, Rabíndranáth: Muž a žena (VN, Praha, Odeon 1976)

Thákur, Rabíndranáth: Poslední báseň (Šešer kabitá; R, Praha, SN-KLU 1961)

Thákur, Rabíndranáth: Povídky, essaye a projevy (VP a drobných próz, Praha, SNKLHU 1960)

Thákur, Rabíndranáth: Pouť za člověkem (výbor z díla, Praha, SN-KLHU 1954)

Thákur, Rabíndranáth: Věvec povídek (VP, Praha, Státní nakladatelství dětské knihy 1962, + další překladatelé)

Thákur, Rabíndranáth: Země karet (Tašer deš; D, Praha, Nakladatelství československých výtvarných umělců 1962)

Překlady z páli

Džátaky. Příběhy z minulých životů (PP, Praha, DharmaGaia 1992)

Překlady ze sanskrtu

Sómadéva: Oceán příběhů (Kathásaritságara; PP (2 svazky), Praha, Odeon 1981)

Přeložte si čtyřverší

Na překladatelském večeru byla uskutečněna výzva ku překladu čtyřverší ze sánskrtu a jak vidno na následujících řádcích, přinesla své ovoce. Jednotliví autoři překladů zůstali v anonymitě, proto anonymním zůstává i autor originálu.

Originální čtyřverší:

Hansa ášraja pakšin
gájaty mrtvá
aham api višáda šišjó
marišjámi tršnásu gítvá

Jednotlivé verze v češtině:

Vánek čechrá náš jilm,
sitár tu hrá,
tvé náramky chřestí už blíž,
má krev kolokotem plýtvá.

Asi něco zbaštím
garnáty možná
salám a povidla, ty jó
hrachovku nesnesu, nadýmá

V hlubinách mého srdce
svítí jasná svíce
činí ze mně (sic!) svou nevěstu
přitom mi svítí na cestu

Na hory padala noc
krásná jak tvoje oči
bylo mi volno a blaze
jako bych byl zas mladý

Hanča a Ráďa pak šli
nálada mrtvá
a hle ta lištička podšitá
marjánkou škube a plýtvá

Kráčím už, kráčím
ke branám vesmíru.
Drnká to, brnká a zvoní.
Nस्पेचám. Moře tu voní a voní.

Na konci pěšiny
hajáš ty mrtvá
ptáče tam kvílí z hnízda
bědují zvířata lítá

Kráčela z bažin
hajnout si mrtvá
a tam na ni vyžádá
zbědování

S vrcholku kopce shlížím
ovanuta krásou
podzimní krajiny
s jeřabinami na zkřehlých větvích

Honza už hraje paškvil
Kája je mrtvá
Adam spí v osadě s Šíšou
Mariáš dobyt看em plýtvá

Hanka hrávala paškál
Dělávala mrkváč
Bývala však šišlavá
Nahrávala blikáč